

# ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.06 (3270) ●

● ЧАЦВЕР, 9 ЛЮТАГА, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: [WWW.GOLAS.BY](http://WWW.GOLAS.BY)



**Мазаіка скарбаў**  
Шмат сюрпрызаў чакае гасцей на IX Фэстывалі нацыянальных культур у Гродне **Стар. 2**



**Старыя фотаздымкі з сямейнага альбома**  
**Стар. 3**



**Муза родам з Мікалаеўшчыны**  
Паэт і казачнік Мікола Маляўка не толькі нарадзіўся ў родных Якубу Коласу мясцінах, але і прысвяціў яму шэраг сваіх вершаў **Стар. 4**

## ТРАДЫЦЫ

# Што ні дом, то музей

Семежаўскія ткачы і шчыра перадаюць сакрэты свайго майстэрства з пакалення ў пакаленне

Кацярына Мядзведская

У вёсцы Семежава створаны раённы цэнтр ткацтва. Доўгімі зімовымі вечарамі ў майстэрні гарыць святло, там і ткуць ручнікі, абрусы, дываны народныя майстры Беларусі Валянціна Кіеня і Валянціна Гладкая. А яшчэ ткачы навучаюць старадаўняму рамяству мясцовых дзяўчат. На ўроках выкладчыцы паказваюць, як правільна скласці ўзор і як не заблытацца ў нітках. Вучаніцы часам уздыхаюць: “Складаная навука...” “Сапраўды, каб дасканала авалодаць ткацкім майстэрствам, патрэбны час і шмат цяжару, — гаворыць Валянціна Кіеня. — Але потым можна з гонарам дэманстраваць свае тканьні вырабы родным, на выставах і кірмашах”.

У Семежаве, а гэта Капыльскі раён Міншчыны, ткацтва прыжылося здаўна. А “фірмовы” чырвона-белы ўзор мясцовых майстрых, які носіць назву “у Матрушы” і адносіцца да вельмі складанай “закладной” тэхнікі, увогуле быў сёлета занесены ў Дзяржаўны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі.

У гэтай вёсцы сёння ёсць



Каб на кроснах нарадзіўся прыгожы ўзор, трэба вельмі пастарацца

каму доўжыць прыгожую традыцыю: амаль шэсцьдзясят тутэйшых ткачых здольныя перадаць сваё ўменне іншым. І кросны стаяць амаль ці не ў кожнай хаце. Дываны, абрусы, поцілкі ў гаспадароў — усё ручной работы. Таму хаты вяскоўцаў і падобныя да музеяў. Дзе-нідзе вісяць пад столлю высушаныя галінкі брусіц ці чарніц. Навошта? Травяныя настоі надаюць, аказваецца, ніткам і тканінам насычаны непаўторны колер. “Гэта цяпер рознакаляровыя ніткі можна набыць у краме, а раней сыравінай для ткацтва служылі лён і воўна, радзей пнянка, — усміхаецца

Валянціна Кіеня. — Сам працэс падрыхтоўкі нітак быў больш складаным, чым цяпер. Нарыхтаваную льнотрасту спачатку ўручную церлі, трапалі і часалі, толькі потым пачыналі прасці з кудзелі ніткі”.

Валянціна Міхайлаўна ўжо даўно на пенсіі, а жаданне ткаць, прызнаецца, з кожным днём толькі павялічваецца. У яе ўжо сотні самаробных рэчаў, яе майстэрства атрымала прызнанне, а творы былі прадстаўлены на шматлікіх выставах. Вырабы майстрыхі ёсць і ў мясцовым музеі. Яе ручнікі і дываны неаднойчы экспанаваліся за мяжой. Тыя

рэчы іншаземцамі часам успрымаюцца як чуд. “Неяк у Галандыі адзін хлопец настолькі быў уражаны маім ручніком, што прасіў прадаць яго за любыя грошы, — смяецца семежаўская чараўніца. — Я ж яму той ручнік падарыла: прыемна, калі праца падабаецца людзям”.

І вось Валянціна Кіеня зноў за кроснамі. Утокі за ўтокамі, ромбік за ромбікам... Гэтаксаматкалі ў мінулым і нашы бабулі, прабабулі. Няхай з цягам часу прамысловасць і мода зрабілі сваю справу, і патрэба ў ручным ткацтве знікла. Ды ўсё ж майстры захоўваюць спадчыну.

## ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

# “Крыніца” з берагоў Балтыкі

Сярод беларускіх суполак у Эстоніі адметная тая, якую стварылі ў Сіламяэ Таццяна і Сяргей Тульжэнкі

Іван Ждановіч

Як двое бяруцца за справу — гэта звычайна ёй толькі на карысць. Часцей, аднак, з адной сям’і толькі муж ці жонка актыўныя ў грамадскай дзейнасці. Тульжэнкі ж і тут разам.

Калі мы сустракаліся з Таццянай у Мінску, у таварыстве “Радзіма”, яна, згадваючы “Крыніцу”, усміхнулася: “Мы як ажаніліся з Сяргеем, то першай сумеснай справай якраз і было стварэнне беларускай суполкі”. Тут варта дадаць,

што Сяргей, хоць і нарадзіўся ў Эстоніі, заўсёды адчуваў моцную духоўную павязь з Беларуссю. З Палесем, адкуль родам яго бацькі. “Муж узначальвае суполку “Крыніца”, створаную намі ў лютым 2004-га. Сам вывучыў беларускую



“Зімовы ўспамін”. Вышыўка Таццяны Тульжэнкі

мову, выдатна на ёй размаўляе, спявае хораша, — гаворыць Таццяна. — Ён вялікі прыхільнік творчасці

Уладзіміра Мулявіна, нават чымсьці падобны да яго: з лысінкай, і такі ж вусаты”.  
→ **Стар. 2**

## ПАДЗЕЯ

# Кніг хопіць усім

Людміла Іванова

**У 19-ы раз у Мінску праходзіць міжнародная кніжная выстава-кірмаш**

Пачалася выстава 8 лютага з цырымоніі адкрыцця і сустрэчы вір-гасцей. А напярэдадні, 7 лютага, у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ўзнагароджвалі пераможцаў Нацыянальнага конкурсу “Мастацтва кнігі-2012”. З гэтага мерапрыемства і пачаўся афіцыйны адлік Году кнігі ў краіне. На спецыяльным стэндзе выставы-кірмашу прадстаўлены пераможцы конкурсу ў 13 намінацыях.

“Мы — краіна, якая чытае, — з гэтых слоў пачынала прэс-канферэнцыю напярэдадні падзеі першы намеснік міністра інфармацыі Лілія Ананіч. — За год у нас выдадзена 34 мільёны 340 тысяч асобнікаў выдавецкай прадукцыі, гэта амаль чатыры кнігі на кожнага жыхара”. У тым, каб кніга, асабліва беларуская, дайшла да чытача, дапаможа і тэперашняя выстава. Рыхтуецца таксама ўказ Прэзідэнта аб дзяржаўнай падтрымцы кнігавыдання. Пройдуць і шматлікія акцыі на месцах — напрыклад, Лілія Станіславаўна заўважыла, як добра было б праводзіць Дзень дарэння кнігі.

Ганаровым госцем выставы-кірмашу сёлета стала Венесуэла. Прысутнічала на прэс-канферэнцыі і другі сакратар, загадчыца аддзела гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва і СМІ пасольства Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла Марыя Алена Рохас. Яна паведаміла, што, акрамя шырокай экспазіцыі (а яна размешчана на плошчы звыш 200 квадратных метраў) наведвальнікаў чакаюць сустрэчы з вядомымі венесуэльскімі пісьменнікамі Луісам Брыга Гарсіяй і Раберта Эрнандэсам Мантойя.

Маштабна прадстаўлена і Арменія, якая атрымала статус цэнтральнага экспанента, што, варта заўважыць, не выпадкова: у гэтым годзе Ерэван аб’яўлены Сусветнай сталіцай кнігі.

Дарэчы, пакупнікоў чакае прыемны сюрпрыз: кожны жадаючы зможа «пагасіць» на выставе пакупку, гэта значыць атрымаць на яе адмысловую пячатку-клішэ з лагатыпам Года кнігі.

Кніжнае свята праходзіць, як і раней, у павільёне Нацыянальнага выставачнага цэнтра “Белэкспа” на вул. Янкі Купалы, 27. З 9 па 12 лютага з 10.00 — свабодны ўваход для ўсіх жадаючых.

## СУПОЛЬНАСЦЬ

# Мазаіка скарбаў

## Шмат сюрпрызаў чакае гасцей на IX Фэстывалі нацыянальных культур у Гродне

Кацярына Мядзведская

Кожную суботу на хвалях радыё “Сталіца” вядучая Іна Дарашкевіч пытае ў слухачоў, ці ведаюць яны пра скарбы і багатыя духоўныя набыткі розных народаў, прадстаўнікі якіх пражываюць у Беларусі. А потым ідзе расказ пра краіны, родныя суразмоўцам, што прыходзяць у мінскую студыю. Разам яны нібы вандруюць па іх. Перадачы, дзякуючы жывым гутаркам, жартам, асабістым успамінам герояў, атрымоўваюцца яркімі, запамінальнымі. Напрыклад, пра сонечную Малдову з пшчотай расказвала старшыня малдаўскай суполкі ў Беларусі Антаніна Валько. І ў слухачоў перад вачыма ўзнікаюць малюнкi і спелага вінаграда, які збірае “смуглянка-малдаванка”, і посуду з віном, якім абавязкова частуюць у кожнай хаце. А людзі, здаецца, там усе энергічныя і вясёлыя, да таго ж яны заўсёды спяваюць.

Цераз гасцёўню Іны Дарашкевіч прайшлі і грузіны, і армяне, і літоўцы, і французы... Кожны з удзельнікаў дзеліцца ўспамінамі, згадвае самае лепшае, што ёсць на яго Бацькаўшчыне, аднак не забывае пра тое, чым багатая Беларусь. Адзін з ініцыятараў праекта, дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў, кажа: “Перадача “Суквецце культур” настолькі папулярная сярод слухачоў, што вырашана яе павялічыць з трыццаці хвілін да гадзіны”.

Задумалася ж перадача якраз да IX Фэстывалу нацыянальных культур, які пройдзе ў чэрвені, — каб як мага больш людзей даведалася і пра ярскія гродзенскі фэст, і пра культуры іншых народаў. А да самога фэстывалу выйдзе мультымедычны дыск з запісамі перадачы, фотаздымкамі краявідаў розных краін і нацыянальнымі песнямі.

І гэта не адзіны сюрпрыз, які чакае гасцей на свяце ў Гродне.



На гродзенскім фэсце раскрываецца патэнцыял творчых калектываў нацыянальных суполак

Напрыклад, Цэнтр нацыянальных культур разам з выдавецтвам “Беларусь” рыхтуюць фотаальбом-летаніс, прысвечаны гісторыі фэстывалу. “Здымкі лепш за ўсякія словы раскажуць пра тое, як зараджаўся гродзенскі форум, як рос і мацнеў, якім дайшоў да нас праз пяцінаццаць год”, — разважае Міхаіл Рыбакоў.

Сёлета сярод мноства этнічных падворкаў, якія зноў будуць вітаць гасцей свята, на фэстывалі ўладкуецца, нібы своеасаблівы востраў дружбы, інтэрнацыянальны гарадок. На ім міжнацыянальны каларыт і ўтульнасць будуць ствараць гурт “Барысаўскае

шматгалоссе”, у якім спяваюць, граюць, танцуюць прадстаўнікі чатырнаццаці нацыянальнасцяў, і ансамбль інтэрнацыянальнай дружбы Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур. На інтэрпадворку можна будзе пабачыць вырабы народных майстроў, пазнаёміцца з музыкай і абрадамі, пачаставацца нацыянальнымі стравамі з розных краін. Упершыню пройдзе і кінафэстываль, на якім пакажуць дакументальныя фільмы пра гістарычныя радзімы прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў, пра іх творчасць. Усяго ж на IX Фэстывалі нацыянальных культур гас-

цей чакае каля дваццаці навінак.

“Фэстываль нацыянальных культур — адзін з самых яркіх і цікавых форумаў краіны, — лічыць Міхаіл Рыбакоў. — У Беларусі пражываюць прадстаўнікі звыш 140 нацыянальнасцяў, амаль пры кожным этнічным аб’яднанні створаны пеўчыя і танцавальныя калектывы. А гэты фэст якраз і дапамагае раскрыцца іх творчаму патэнцыялу, духоўна ўзбагачае ўсіх жыхароў краіны”.

А тым, хто жадае больш даведацца пра разнастайнасць культур іншых народаў, іх адметнасці, можна сказаць адно: калі ласка, прыезджайце летам у Гродна!

### ЯК СПРАВЫ, ДЫАСПАРА?

## “Крыніца” з берагоў Балтыкі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

І ўвесь “песняроўскі” рэпертуар ён пераспяваць можа. Калі ў Сіламяэ рускія стварылі этнасуполку, Сяргей, добра знаёмы з яе актывістамі, казаў: і беларусам варта збірацца, я б узяўся за справу, калі было б на каго абAPERціся. Такі чалавек і з’явіўся... Сяргей і Таццяна думалі, як кажуць, у адзін бок. Мудрая жонка так размеркавала з мужам абавязкі: “Ты — галоўны, выконваеш прадстаўнічыя функцыі, ходзіш, калі трэба, па інстанцыях, — а я твой надзейны тыл...”

Сяргею, які, закончыўшы Горны інстытут у Ленінградзе, амаль чвэрць стагоддзя адпрацаваў на недалёкім ад Сіламяэ радовішчы гаручых сланцаў, на грамадскую работу часу тады не хапала. Ды і сям’я вялікая: пяцёра дзяцей ад першых шлюбаў у Сяргея і Таццяны. Да таго ж пасля распаду Саюза Таццяна, эканаміст па адукацыі, пакінула работу ў банку: з эстонскай мовай у яе не надта. “Я з роду Маньковых, нарадзілася ў вёсцы Шэйкі непадалёк ад Мсціслаўля, на Магілёўшчыне, а жылі мы ў Бязводзічах, там яшчэ чыгуначная станцыя Ходасы непадалёк, пакуль не пераехалі ў Эстонію ў 1968-м”, — згадвае Таццяна беларускія карані. Летнія канікулы часта праводзіла ў бабулі. Памятае і першага настаўніка, Мікалая Лярыёнавіча Кулічкова. Па гэты час Таццяна — грамадзянка Беларусі, у яе від на жыхарства ў Эстоніі, а Сяргей — грамадзянін Эстоніі, ён ведае дзяржаўную мову, здаў і адпаведны

экзамен, каб застацца на пасадзе брыгадзіра.

Эканамічная нестабільнасць, з якой сутыкнуліся многія жыхары Сіламяэ ў апошнія дзесяцігоддзі, не надта спрыяе іх актывнасці ў грамадска-культурных справах: большасць дбае, што называецца, пра хлеб надзённы. Ды Тульжэнкам удалося сабраць моцны актыв — у праўленні “Крыніцы” 18 чалавек. Паселішча Сіламяэ — прыгожая мясціна на самым узбярэжжы Фінскага заліва Балтыкі, па дарозе з Санкт-Пецярбурга ў Талін, а раней яго нават на картах не было: гарадок працаваў пераважна на сакрэтную “абаронку”. На сустрэчы, якія ладзіць “Крыніца”, збіраецца нямала суайчыннікаў: яны памятаюць свае беларускія карані, маюць родзічаў у Беларусі. Зрэшты, многія ўжо — пенсійнага ўзросту, прыехаць ім на Бацькаўшчыну цяжка, і любая вестка, ці нават смак цукеркі з мінскай “Коммунаркі” абуджае светлыя ўспаміны. “Сабрацца разам, паспяваць, паўспамінаць, навінамі падзяліцца землякам так прыемна! — разважае Таццяна. — Так мы і плануем дзейнасць. Сустрэчы ладзім на дзяржаўныя свята, і народныя — Каляды, Вялікдзень, Купалле... — не забываем. Можна, у некага і лепш атрымаецца. Скажам, Ніна Савінава, кіраўнік Асацыяцыі беларусаў Эстоніі, якая часта ў нас бывае, вучылася на гэта ва Універсітэце культуры. Дарэчы, суполка наша атрымлівае ад асацыяцыі і матэрыяльную падтрымку. Мы ўсё

робім, “як душа падказвае” — жыццё вучыць, як з людзьмі працаваць.

Таццяна, як добрая гаспадыня,



Таццяна Тульжэнка займаецца мастацкай вышыўкай больш за пяць гадоў заўсёды імкнецца прыгожа сустрэць гасцей, зладзіць свята, падаць на вышываным ручніку хоць нейкі пачастунак. Дарэчы, яе сяброўка мастачка Маргарыта Астрамава, якая 20 гадоў узначальвала Беларуска-эстонскае згуртаванне “БЭЭ” павета Іда-Вірумаа, неяк жартам раіла: каб жывей справа ішла — у людзей павінна быць наперадзе “цукерка”.

Згадвае Таццяна, як хораша сустракаюць яны “Свята вясны”, як арганізавалі канцэрт гурта “Белыя зоры” з Барысава (гэты беларускі горад — пабрацім Нарвы). “Артысты дзень у Нарве выступалі, на другі мы да сябе іх забралі”, — разважае. Такая ж мадэль, дарэчы, ужо адпрацавана і з іншымі гуртамі, гасцямі з Беларусі. Актыв “Крыніцы” арандуе для землякоў залу, заказвае афішы, дае аб’явы ў газеты... На канцэрты,

удакладняе Таццяна, збіраецца каля 300 глядачоў — тых, каму цікавае беларускае мастацтва.

Чым заклапочаны “крынічанцы” асабліва, дык гэта — пераемнасцю ў працы, прытокам моладзі ў суполку. Хоць сабраны камплекты падручнікаў па беларускай мове, ды на добрым узроўні весці заняткі ў нядзельнай школе няма каму, а “дзеля птушачкі” — каму патрэбна? Справу можна зрушыць, лічыць Таццяна, калі іх чалавек павучыцца, скажам, на курсах па беларускай мове ў Мінску. Але ж і на гэта сродкі патрэбны. Тульжэнка дома маюць магчымасць глядзець беларускія праграмы тэлебачання. Магчыма, удала зрабіць “тэлеаэно ў Бацькаўшчыну” і ў “Беларускай хатцы” — гэта будзе своеасаблівы інфармацыйна-культурны асяродак беларусаў Сіламяэ.

### ВЕСТКІ

## Па законах дабрыні

Дзіцячыя дамы сямейнага тыпу адкрыліся ў Пінску, Бярозаўскім і Столінскім раёнах Брэсцкай вобласці

Тры пабудовы сядзібнага тыпу для размяшчэння дзіцячых дамоў узведзены за кошт сродкаў абласнога і рэспубліканскага бюджэтаў. Цяпер ідзе падбор дзяцей, якія пераселяцца туды з інтэрнатаў вобласці. Сёння на Брэстчыне дваццаць дзіцячых дамоў сямейнага тыпу, у якіх выхоўваюцца 136 дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў. Акрамя таго, у вобласці 17 гадоў працуе Дзяржаўная сацыяльна-педагагічная ўстанова “Кобрынская дзіцячая вёска”: у комплексе 15 катэджаў, у якіх з мамамі-выхавальніцамі падростаюць больш за 100 дзяцей.

Палова адкрытых за апошнія гады дзіцячых дамоў сямейнага тыпу створаны ў прыватных домаўладаннях грамадзян, якія пажадалі выхоўваць дзяцей-сірот. Восем дамоў сямейнага тыпу ў рэгіёне пабудаваны па праграме “Дзеці Беларусі”, адзін — за кошт сродкаў “Беларусбанка”, яшчэ адзін — сумесны праект Брэсцкага аблвыканкама і двух італьянскіх дабрачынных фондаў.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

# Старыя фотаздымкі з сямейнага альбома

Гэтую гісторыю я пачуў ад мастачкі з Дзяржынска Наталлі Ермаловіч, пра якую ўжо пісаў у газеце “Голас Радзімы”. Неяк, гартаючы старонкі яе сямейнага фотаальбома, звярнуў увагу на два старыя фотаздымкі. Наталля Мікалаеўна ўдакладніла, што на іх яе родныя па матчынай лініі — дзядуля Васіль і бабуля Надзея. І расказала, як яны пакахалі адзін другога, аказаліся ў Пецяярбургу і нават пра сустрэчу яе бабулі з царом Мікалаем II.

Лявон Целеш

На пачатку мінулага стагоддзя ў Койданаве (цяпер Дзяржынск) жылі дзве сям’і: адна — багаццяў Папраўкаў, вельмі заможная, вядомая ў мястэчку, другая — бедная, батрацкая, дзе ў маці гадалася прыгажуня Надзея. Бацька яе рана памёр. Неяк на Каляды Надзея вырашыла паваражыць на суджанага. Для таго, як вядома, ёсць розныя спосабы. Яна ж чыста вымела хату, вынесла смецце на вуліцу і прыслухалася: у якім падворку, лічылася, у такі момант загаўкае сабака, там і жыве будучы муж. Сабака падаў голас з двара Папраўкаў... Дзяўчына расказала пра тое маці, а ў адказ пачула: маўляў, кінь глупства, дачушка, яны ж багатыя, а мы...

А неўзабаве вярнуўся з Амерыкі сын Папраўкаў, Васіль: за акіянам ён вывучыўся на эканаміста-бухгалтара. Неяк Надзея пайшла на танцы, быў там і ён. Пратанцавалі ў пары ўвесь час. Так нарадзілася іх каханне. Бацькам Васіль сказаў, што кахае Надзею і ажэніцца толькі з ёй. Тыя былі супраць, нават выгналі сына з хаты. І ён перабраўся жыць да Надзеі, бо, сцвярджае народная прымаўка, сэрцу ж не загадаеш, каго любіць. У лютым 1914-га маладыя і абвянчаліся ў Койданаўскай царкве. На ўрачыстасці была толькі маці маладой. А пад час вянчання да маладых падышла і маці Васіля, дала ім грошы з пажаданнем-праклёнам: гэта на дамавіны... На жаль, ліхія словы спраўдзіліся: у сям’і Васіля і Надзеі нарадзілася 8 дзяцей, а выжыла толькі адна дачка Іраіда, якая пазней і стала маці Наталлі Мікалаеўны...

Адчуваючы ціск з боку бацькоў, Васіль з’ехаў у Пецяярбург, уладкаваўся там на працу і выклікаў да сябе жонку. Яна паехала, прыхапіўшы сваё прыданае, — швейную машынку “Зінгер”. Дарэчы, бабуля Наталлі Мікалаеўны была добрай швачкай: калі батрачыла ў заможных людзей Койданавы, галоўным чынам у яўрэяў, навучылася добра шыць і выдатна засвоіла іх мову. Увогуле маладая сям’я імкнулася жыць прыгожа. Па прыбыцці жонкі ў Піцер Васіль павёў яе на балет, потым яны часта хадзілі ў тэатр. Васіль Іванавіч, чалавек адукаваны, служыў палкавым

пісарам. І Надзея Антонаўна шукала працу. Неяк, гаворыць сямейнае паданне, зайшла на фабрыку, якая належала царыцы і дзе шылі адзенне для асоб царскага двара. А якраз у той час фабрыку наведваў цар Мікалай II. Пабачыўшы жанчыну, запытаў у прыбліжаных, што ёй трэба, і... загадаў прыняць яе на працу. Можна, таму, што Надзея

не паеду, тут мая зямля, мая Радзіма”. У хуткім часе сям’я Папраўкаў вярнулася ў Койданаву, дзе Васіль доўгі час працаваў у Койданаўскім судзе народным засадацелем, а ў 30-х — бухгалтарам у Мінску, у Думе урада. А Надзея Антонаўна вяла хатнюю гаспадарку, некаторы час працавала на Койданаўскай МТС.

Цяпер — трохі пра здымкі.



Васіль і Надзея Папраўкі. Пецяярбург. 1916 год

была вельмі прыгожая, ці то ў цара проста быў добры настрой. Адно вядома пэўна: дзякуючы царскай пратэктцыі жанчыну з Койданавы ўзялі на добрую працу. Пазней, расказвала, давялося ёй і Леніна слухаць, калі ён выступаў з прамовай з балкона аднаго з будынкаў.

У смутны рэвалюцыйны час высокі армейскі чын, у якога служыў Васіль Іванавіч, прапанаваў яму выехаць з сям’ёй у Фінляндыю. Ды Васіль Іванавіч адмовіўся, сказаўшы: “Нікуды

не паеду, тут мая зямля, мая Радзіма”. У хуткім часе сям’я Папраўкаў вярнулася ў Койданаву, дзе Васіль доўгі час працаваў у Койданаўскім судзе народным засадацелем, а ў 30-х — бухгалтарам у Мінску, у Думе урада. А Надзея Антонаўна вяла хатнюю гаспадарку, некаторы час працавала на Койданаўскай МТС.

Цяпер — трохі пра здымкі. Наталля Ермаловіч, унучка герояў гісторыі кахання, таксама палюбіла Санкт-Пецяярбург і, пачаўшы працаваць, наведвае яго амаль штогод, а ўпершыню пабачыла яшчэ ў 8-м класе. “Прыязджаю, сыходжу з цягніка, і ў мяне такое пачуццё, быццам прыехала ў свой родны горад”, — прызнаецца яна. Згадвае адразу і радкі з верша Осіпа Мандэльштама “Я вернуўся в мой город, знакомый до слёз”. Магчыма, нейкія нябачныя ніці па гэты час звязваюць мастачку з прыгожым горадам, які абараніў шчырае каханне родных ёй людзей, дзе прайшлі іх маладыя гады. У кожны прыезд у Санкт-Пецяярбург Наталля Мікалаеўна абавязкова наведвае Васільеўскі востраў, дзе жылі некалі яе дзед і бабуля, наведвае і Марыінскі тэатр, куды яны любілі хадзіць на балет. А ў апошнія гады да Наталлі Мікалаеўны на мастацкія пленэры на Дзяржыншчыну, у Вялікае Сяло прыязджаюць яе добрыя пецяярбургскія знаёмыя-мастакі, муж і жонка. Старэйшы сын Наталлі, Мікалай, цяпер працуе ў Маскве архітэктарам, часта разам з жонкай наведвае Піцер. І малодшы сын, Аляксей, таксама не раз бываў там.

...Вось якую рамантычную і драматычную гісторыю жыцця двух закаханых людзей нагадалі старыя фотаздымкі з сямейнага альбома Наталлі Ермаловіч. Мяркую, у койданаўскіх Васіля і Надзеі ёсць чаму павучыцца маладым людзям, якім часам трэба зрабіць свой выбар. У народзе недарма кажуць, што закаханым і Бог дапамагае. Што ўжо казаць пра цара... Варта толькі не здраджаць сабе і свайму каханню.

ПАДЗЕЯ

## Вяртанне ў Нясвіж

Старажытны горад атрымаў статус “Культурная сталіца Беларусі — 2012”

Брыльянтам нацыянальнай культуры, бляск ад якога бачны не толькі ў самой Беларусі, але і далёка за яе межамі, назваў горад пад час урачыстай цырымоніі адкрыцця Нясвіжа як культурнай сталіцы Беларусі 2012 года міністр культуры Павел Латушка. Фактычна, падкрэсліў ён, Нясвіж з’яўляецца неформальнай культурнай сталіцай краіны ад старажытнасці да сучаснасці.

Як вядома, цяпер праект “Культурная сталіца Беларусі” — адзін з найважнейшых клопатаў Міністэрства культуры. Ён дапамагае ажывіць культурнае жыццё ў гарадах і рэгіёнах, прадставіць іх самабытнасць шырокай грамадскасці, далучыць і жыхароў глыбінкі да духоўных каштоўнасцяў, зрабіць гарады больш прывабнымі для турыстаў.

Чым парадзе нас культурная сталіца сёлета? Там запланавана з паўсотні знакавых мерапрыемстваў. У прыватнасці, афіцыйна адкрыецца пасля рэстаўрацыі Радзівілаўскага палаца XVI-XVIII стагоддзяў. Упершыню там пройдзе форум прафесійных тэатраў “Тэатр Уршулі Радзівілаў” — у Нясвіжы можна будзе паглядзець розныя спектаклі, звязаныя з гісторыяй вядомага магнацкага роду. Будучы прэзентаваны выставы радзівілаўскіх старадрукаў XVI-XVIII стагоддзяў, калекцыі гістарычнага касцюма, а таксама карт “Беларусь: картаграфічныя крыніцы XVI-XVIII стагоддзяў”.



Запрашаем у Нясвіж!

У планах — і цыклы канцэртаў беларускай старадаўняй музыкі палацаў і сядзібаў, выступленні знакамітых музыкантаў Уладзіміра Співакова і Юрыя Башмета, фестываль опернага і балетнага мастацтва “Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў”, ужо ў 17-ы раз пройдзе свята мастацтваў “Музы Нясвіжа”. А яшчэ будзе Ноч музеяў у палацы Радзівілаў, прэзентацыя праекта “Залатая калекцыя беларускай песні”, шляхецкі бал, канцэрты і спектаклі беларускага Вялікага тэатра. Асобны вечар мяркуецца прысвяціць творчасці кампазітараў Антонія і Мацея Радзівілаў.

І фэст сярэднявечнай культуры “Рыцары Вялікага Княства ў старадаўнім Нясвіжы” завітае сёлета на вуліцы горада.

ГОД ЯКУБА КОЛАСА

# Муза родам з Мікалаеўшчыны

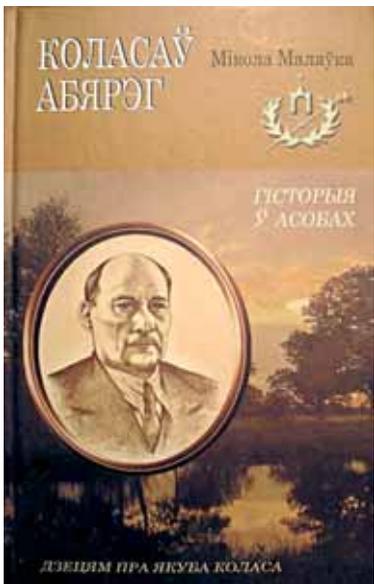
Паэт і казачнік Мікола Маляўка не толькі нарадзіўся ў родных Якубу Коласу мясцінах, але і прысвяціў яму шэраг сваіх вершаў



Пісьменнік Мікола Маляўка

Лявон Мазырскі, Іван Іванавіч

Даўно заўважана: некаторыя рэгіёны Беларусі асабліва багатыя на таленты. Як і ягоны вялікі папярэднік, Мікола Маляўка рос у непаўторным Прынёманскім краі, а муза ягоная, як і Коласава, брала сілу “ад роднае зямлі, ад гоману бароў, ад казак вечароў...” У Міколы Аляксандравіча, аўтара шматлікіх кніжак для дзяцей, супрацоўніка часопіса “Вясёлка” з вялікім стажам, нядаўна быў 70-гадовы юбілей. І ён, лаўрэат літаратурных прэмій імя Аркадзя Куляшова і Васіля Віткі, зрабіў да ўгодкаў добры падарунак і сабе, і юным чытачам: у выдавецтве “Мастацкая літаратура” ў серыі “Гісторыя ў асобах” пабачыла свет ягоная кніга “Коласаў абярэг”.



Новая кніга пра Якубу Коласа

мітым землякам Якубу Коласа, якія сустракаліся з песняром, унеслі значны ўклад у развіццё айчынай літаратуры, культуры, мастацтва. Для Міколы Маляўкі, прызнаўся ён, гэта вялікі гонар. Паэт прысвяціў славянскаму земляку шэраг твораў. Скажам, ёсць у яго такая згадка пра

хутар Смольня, дзе, як вядома, у 1912 годзе ўпершыню сустрэліся два вялікія пісьменнікі: “Пад ліпамі, здаецца, бачу я, Як абняліся Колас і Купала”. Шчымы вобраз працінае і гэтыя радкі: “У змене дзён мінаюць вёснызімы. Ён не пакінуў нас, Пяняр любімы, А проста ў вечнасці знайшоў начлег”.

Мікола Маляўка чытаў свае вершы, згадваў факты як творчай біяграфіі, так і паэтычнай роднасці з Коласам. Гасцей вітала і дырэктар Коласаўскага музея Зінаіда Камароўская. А са Стаўпеччыны на сустрэчу прыехала нямала Міколавых землякоў, сярод якіх старэйшы журналіст райгазеты “Прамень” Фёдар Бандаровіч, вакальны ансамбль “Берагіня”, якім кіруе дырэктар Стаўпеччынскай школы мастацтваў, кампазітар Тамара Барэхава. Мікола ж жартаваў, што ў яго ажно тры музы: адна паэтычная і дзве зямныя, прычым апошнія, а гэта ягоная жонка Вера Яўстафіеўна і дачка Юлія, былі ў зале.

На вечарыне гучалі цудоўныя песні ў выкананні гурта “Берагіня”, сярод якіх і “Мой родны кут” на верш Якуба Коласа. Юбіляра віншавалі калегі, вядомыя пісьменнікі Аляксандр Марціновіч, Міхась Пазнякоў, Уладзімір Мазго, Казімір Камейша, а яшчэ сын Якуба Коласа Міхась Міцкевіч і паэт Аляксандр Камароўскі — ён таксама Коласаў зямляк. Паэты чыталі свае вершы, прысвечаныя як Якубу Коласу, так і Міколу Маляўку. Заадно павіншавалі і Зінаіду Камароўскую: аказваецца, ужо 25 гадоў яна дырэктарка Коласаўскага музея. Вечарыну вёў былы загадчык аддзела культуры Стаўпеччынскага райвыканкама, цяперашні старшыня Дабрачыннага савета музея Анатоль Грэкаў.

Пад час сустрэчы адбылася прэзентацыя новых кніг пісьменніка Міколы Маляўкі: зборніка лірычнай паэзіі “Крыштальнае галінка снегападу” і дакументальна-мастацкай кнігі пра жыццё і творчасць Якуба Коласа “Коласаў абярэг”.

ПРА ШТО СЛОВА ГАВОРЫЦЬ

## Як малая літара стала вялікай

Правапіс даўно знаёмых слоў з часам пераасэнсоўваецца і мяняецца

Так адбылося, у прыватнасці, у 2008 годзе, калі выйшаў новы закон Рэспублікі Беларусь “Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”. Як вядома, сярод галоўных мэт новай рэдакцыі правапісу — наблізіць яго да вымаўлення, упарадкаваць напісанне запазычаных слоў. Мы ж пад увагу возьмем напісанне вялікай і малой літар. У гэтым правіле таксама адбыліся пэўныя змены.

Для параўнання некаторых уласных назваў возьмем, напрыклад, слоўнік-даведнік “Літара вялікая або малая” (2003г., аўтары — В.І. Уласевіч, С.Я. Рапацэвіч, І.Л. Капылоў) і, натуральна, “Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” 2008 года. Выяўляецца наступнае: калі ў 2003-м годзе правільна было пісаць *першая сусветная вайна*, *другая сусветная вайна* — з малой літары першае слова, то пасля прыняцця новага закона так: *Першая сусветная вайна*, *Другая сусветная вайна*. А правіла фармулюецца так: “З вялікай літары пішуцца: аднаслоўныя ўласныя назвы і першае слова ў састаўных назвах знамянальных падзей і дат, перыядаў і эпох...” Іншыя прыклады да яго — *Варфаламеўская ноч*, *Рэфармацыя*, *Крыжовыя походы*.

Заўсёды ўзнікала пытанне, як пісаць састаўную назву дзяржавы: *Вялікае Княства Літоўскае* або *Вялікае княства Літоўскае*. Паводле назіранняў, да 2008 года ў розных крыніцах можна было сустрэць і адзін, і другі варыянт. Аднак перамог першы. Такім чынам, паводле новай рэдакцыі беларускай арфаграфіі пішам *Вялікае Княства Літоўскае*.

Цяжкасці заўсёды ўзнікалі і з найменнямі ўзнагарод. У некаторых усе словы пішуцца з вялікай літары, у іншых — толькі першае.

Варта запомніць, што з вялікай літары пішуцца ўсе словы ў поўных назвах ордэнаў і медалёў (акрамя слоў *медаль*, *ордэн* і *ступень*). Так, па новай рэдакцыі пішам *ордэн Ганаровага Легіёна*, *Георгіеўскі Крыж* (параўн.: паводле слоўніка-даведніка “Літара вялікая або малая”, *ордэн Ганаровага легіёна*, *Георгіеўскі крыж*).

Гэта толькі некаторыя змены, што адбыліся ў правапісе вялікай і малой літар у 2008 годзе.

Падрыхтавала **Вераніка Бандаровіч**

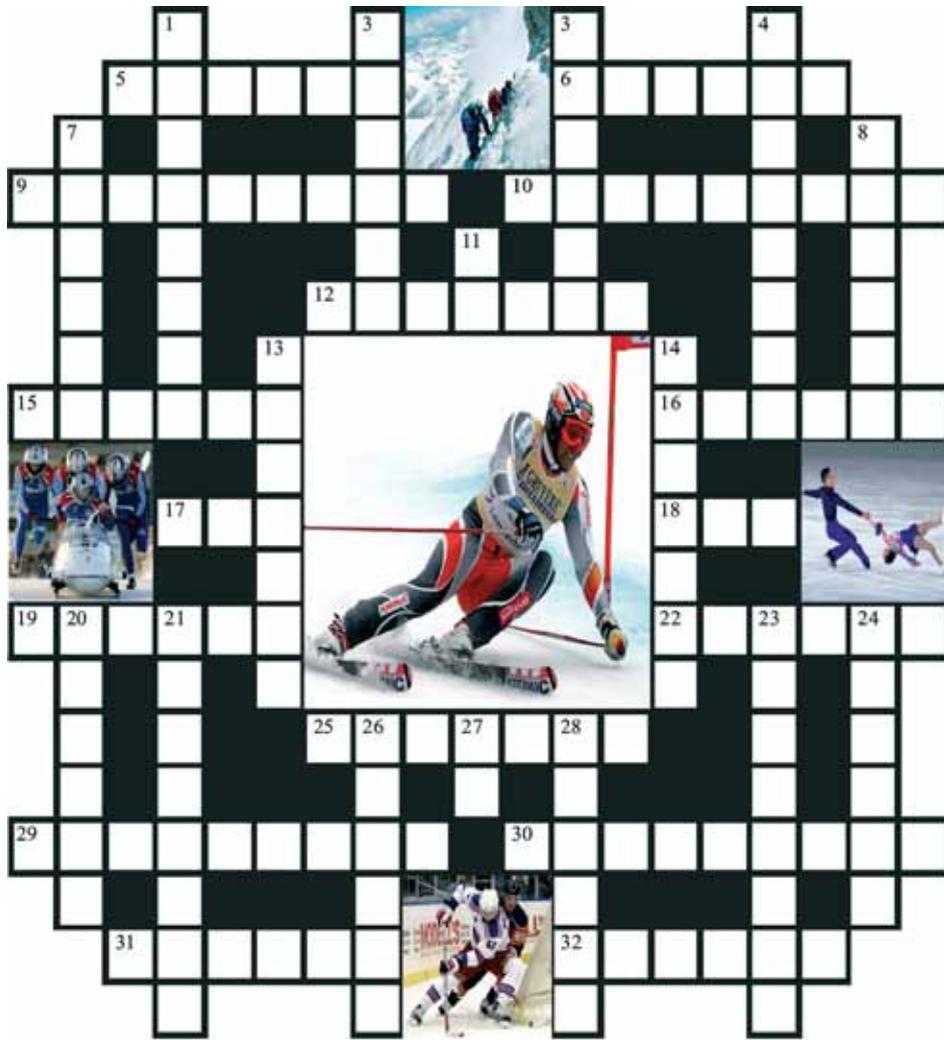
КРЫЖАВАНКА

## Зімовыя гульні

**Па гарызанталі:** 5. Краіна, радзіма хакея з шайбай. 6. Непрафесійны спартсмен, ці ... 9. Спартыўная гульня з ракеткамі і валанам. 10. Дэталёвы абарончага рыштунку, яе выкарыстоўваюць варатары-хакеісты. 12. Від спорту: лыжныя гонкі са стрэльбай з вінтоўкі. 15. Горад у ЗША, дзе ўпершыню ў 1938 годзе быў пабудаваны Палац спорту. 16. Алімпійскі спартыўны комплекс, які знаходзіцца недалёка ад г. Мінска. 17. Спартыўныя кіруемыя, з металу, санкі з абцякальнікам. 18. Тое, што і па-за гульнёй. 19. У даўнія часы на Беларусі рамеснік, які не ўваходзіў у рамесны цэх. У асяроддзі бальшчыкаў — мянушка няўдалага хакеіста, футбаліста (разм., слэнг.). 22. Суддзя на полі, пляцоўцы. 25. Элемент парнага фігурнага катання на каньках. 29. Пакарыцель горных вышынь. 30. Дачасны старт да сігналу суддзі — стартэра. 31. Буйны горад у Аўстраліі, дзе ў 2000 годзе праводзіліся Алімпійскія гульні. 32. Становішча гульцы па-за гульнёй.

**Па вертыкалі:** 1. Выкананне спартсменамі комплексу фізічных практыкаванняў перад спартыўным спаборніцтвам ці трэніроўкай. 2. Горад у Францыі, дзе адбыліся Першыя Зімяны Алімпійскія гульні. 3. Выстрал міма мішэні, цэлі, ці ў ... 4. Вузкая лёгкая лодка без уключын. 7. Месца, куды заганяюць шайбу. 8. Дарога, пракладзеная прама па снезе для язды зімой. 11. Кармавая частка верхняй палубы судна. 13. Рэспубліканскі цэнтр падрыхтоўкі беларускіх спартсменаў па зімніх відах спорту. 14. Буйное злучэнне ваенных караблёў. 20. Скачок у фігурным катанні на лёдзе. 21. Спартыўнае збудаванне на лыжнай трасе. 23. Від лыжнага спорту. 24. Запасны састаў спартсменаў на спаборніцтвах. 26. Штучны вадаём для плавання. 27. Слова, што выражае здзіўленне, аблягчэнне. 28. Нашыўка, якая прыкрывае кішэню.

Падрыхтаваў **Леанід Сцяпанавіч**



**Адказы на крыжаванку.**  
**Па гарызанталі:** 5. Канада. 6. Аматар. 9. Вадзімір Тонтон. 10. Напраты. 12. Бялітэ. 15. Чыкага. 16. “Станік”. 17. Б’оў. 18. Аўт. 19. Грынд. 20. Аматар. 21. Чыкага. 22. Суддзя. 23. Слэп-хокей. 24. Фатэстарт. 25. Суддзя. 26. Баскетбол. 27. Слэнг. 28. Слэнг. 29. Пакарыцель горных вышынь. 30. Стартэра. 31. Мельбурн. 32. Становішча гульцы па-за гульнёй.  
**Па вертыкалі:** 1. Размінка. 2. Шамак. 3. “Малако”. 4. Вай-ва. 5. Слэнг. 6. Слэнг. 7. Вяртыцель. 8. Зімяны. 9. Слэнг. 10. Слэнг. 11. Ют. 12. “Рабіты”. 13. “Рабіты”. 14. “Рабіты”. 15. Чыкага. 16. “Станік”. 17. Б’оў. 18. Аўт. 19. Грынд. 20. Аматар. 21. Чыкага. 22. Суддзя. 23. Слэп-хокей. 24. Фатэстарт. 25. Суддзя. 26. Баскетбол. 27. Слэнг. 28. Слэнг. 29. Пакарыцель горных вышынь. 30. Стартэра. 31. Мельбурн. 32. Становішча гульцы па-за гульнёй.